

Till

Arbetsmarknadsdepartementet

Riksförbundet Attentions svar på betänkandet Ett utökat skydd mot diskriminering (SOU 2021:94)

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och försäkringskassa. Bland våra medlemmar finns personer med adhd, ASD/Aspergers syndrom, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har omkring 15 500 medlemmar och ett 50-tal lokala föreningar runt om i landet.

Riksförbundet Attention har tagit del av utredningens förslag som handlar om frågor av stor betydelse för våra medlemsgrupper och vi vill därför bidra med följande synpunkter på utredningens förslag.

Inledning

Utredningens uppdrag att ta ställning till om skyddet mot diskriminering i de fall då det saknas identifierbar skadelidande behöver stärkas samt att föreslå hur skyddet mot diskriminering i offentlig verksamhet kan ändras så att det blir så heltäckande som möjligt är båda viktiga för Attentions målgrupp. Våra medlemmar möter ofta många olika myndigheter i och med sin funktionsnedsättning och dessutom är funktionsnedsättning ofta omgiven av fördomar och generaliseringar som riskerar att leda till diskriminering av hela gruppen, trots att den är väldigt diversifierad. Vi välkomnar därför utredningens uppdrag.

Attentions synpunkter kring utredningens förslag

Kapitel 5, Vite ska införas som sanktion och Diskrimineringsombudsmannen ska kunna göra en framställning om vite till Nämnden mot diskriminering vid diskriminerande uttalanden eller meddelanden.

Attention är starkt positiva till att även diskriminerande uttalanden ska kunna lagföras trots att det inte finns någon identifierbar skadelidande eller om det inte finns någon individuell person som vill driva ett ärende om diskriminering samt att det ska gälla företrädare för verksamhet eller organisation som anges i diskrimineringslagens andra kapitel och/eller där det finns en tydlig koppling mellan individen som gör uttalandet och en verksamhet som omfattas av diskrimineringslagen.

Vi ser dock en risk att dessa ärenden kommer ha låg prioritet eftersom det inte finns någon tydlig ägare av ärendet när det inte finns någon skadelidande som driver ärendet. Där måste också resurser att hantera dessa ärenden tillhandahållas. Vi önskar också att DO, som ansvariga att bedöma när det är lämpligt ur allmän synpunkt att ansöka om ett vitesföreläggande, bör ha en samverkan med representanter för de målgrupper som omfattas av diskrimineringsgrunderna. Detta för att säkerställa att de målgrupper som berörs görs delaktiga i bedömningen om när det är av allmänt intresse.

Slutligen är vi positiva till införandet av vite som sanktion men önskar utöver det att verksamheten eller organisationen som dömt till vite också offentligt ska be om ursäkt/ta tillbaka det diskriminerande meddelandet eller uttalandet.

Kapitel 7, Förbud mot diskriminering inom offentlig verksamhet, Undantag för domstolars handläggning, domar och beslut samt Säkerhetspolisens verksamhet och åtgärder i övrigt som avser rikets säkerhet ska undantas från förbudet.

Attention är positiva till att utöka skyddet mot diskriminering till att omfatta alla som helt eller delvis omfattas av lagen om offentlig anställning och att det förtydligas att det även innefattar de som utför offentliga förvaltningsuppgifter som överlåtits till enskild. Vi tillstyrker också tillägget att även privata aktörer som utför offentliga förvaltningsuppgifter ska omfattas av diskrimineringslagen.

För Attention är det välkommet att det utökade förbud som utredningen föreslår kommer att omfatta i princip allt handlande och agerande som en anställd som helt eller delvis omfattas av LOA vidtar i förhållande till allmänheten och inom ramen för sin tjänst.

Vi har en förståelse för utredningens argument att domstolar ska undantas för att minimera risk för påverkan av domar eller domstolars opartiskhet. Vi vill dock verkligen poängtera att deras verksamhet ändå kan behöva granskas. Vi ser det som en mycket nödvändig förstärkning att övriga åtgärder inom domstolars verksamhet ska omfattas, särskilt att anpassning och bemötande utifrån funktionsnedsättningens behov ändå ska kunna granskas. Våra medlemmar vittnar om att hela domstolssituationen kan uppfattas som diskriminerande eftersom anpassningar inte görs utifrån de behov som funktionsnedsättningen medför. Detta menar vi också kan påverka personers möjlighet till en rättvis rättegång.

Angående att säkerhetspolisens verksamhet och åtgärder som avser rikets säkerhet inte ska omfattas av förbudet i 2 kap. 17 § diskrimineringslagen vill Attention att det tydligt påpekas det som utredningen också anger, att "[...] de myndigheter som det gäller sällan faller in

under det förbud vi föreslår och att undantaget alltså endast utgör en garanti för att särskilt känslig verksamhet inte ska kunna lida skada av vårt förslag om ett generellt förbud i 2 kap. 17 § DL.”. Det är viktigt att det enbart används som en garanti för att särskilt känslig verksamhet inte ska lida skada och att det inte används som en möjlighet för vissa verksamheter att begränsa granskning och möjliggöra exempelvis diskriminerande ansökningsförfaranden, så som exempelvis mönstring till Försvarsmakten eller liknande situationer.

Övriga kommentarer kring diskrimineringskyddet som Attention vill uppmärksamma.

Attention hade gärna sett att utredningen fått ett mer omfattande uppdrag att utreda hur diskrimineringslagens önskade effekter faktiskt uppnås med de juridiska möjligheter och straffrättsliga följder som idag finns. Vi har exempelvis fått indikationer från medlemmar och andra personer med NPF samt från antidiskrimineringsbyråer runt om i landet att den begärda diskrimineringsersättningen betalas ut utan att ärendet om diskriminering prövas i sak eftersom den möjligheten idag finns. Vi anser att det är väldigt olyckligt att det finns risk att själva diskrimineringsfrågan inte blir utredd och att personen därmed inte får någon upprättelse. Dessutom ser vi ett stort behov av att se över maktfördelningen mellan parterna i just diskrimineringsmål och då också överväga att ge den part som upplevt sig diskriminerad större juridiskt stöd vid processande av ärenden. Inte sällan handlar upplevd diskriminering om att man känt sig illa behandlad av en stat/offentlig aktör eller ett företag. Dessa aktörer har betydligt större ekonomisk kapital än den enskilda individen.

Av artikel 15 i EUs direktiv 2000/43/EG framgår att sanktionerna för diskriminering ska vara Effektiva, proportionerliga och avskräckande. Vi anser att så som systemet idag är uppbyggt lever vi inte upp till dessa kriterier, särskilt när det gäller att sanktionerna ska vara avskräckande. I praktiken sätts diskrimineringsersättningen ofta så pass lågt att den i knappt blir kännbar för den anklagade parten.

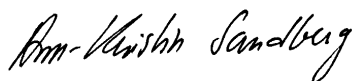
Dessutom framgår av diskrimineringslagen att enbart DO, antidiskrimineringsbyråer/ideell förening som enligt sina stadgar har att ta tillvara på sina medlemmars intressen, eller fackföreningar (om frågan är kopplad till arbetsmarknaden) som får, som part, föra talan för enskild som medger det. Detta riskerar att försvåra möjligheten att driva ärende om diskriminering. Vi ser positivt på att DO nu driver fler ärenden jämfört med tidigare då de hade en mer strategisk hållning, men utifrån detta ser vi att det behöver säkerställas att det alltid finns en möjlighet att få sin sak prövad oavsett myndighetens styrning vid tiden för behov av prövningen. Det bör finnas tydligare reglering kring medborgares rätt att få sitt ärende bedömt och om det bedömts utgöra diskriminering få ärendet prövat. Om myndigheten skulle göra snävare bedömningar kring vilka ärenden de ska driva så bör det vägas upp med förstärkning av antidiskrimineringsbyråerna.

Vidare vill Attention också särskilt lyfta att det i den angränsande lagstiftning som kan anses komplettera diskrimineringslagen har andra huvudsyften än att motverka diskriminering från offentlig verksamhet, exempelvis så är JO och JKs roll att undersöka/utreda allmänna missförhållanden i offentliga aktörers handläggning. Vidare konstateras att det i brottsbalken

finns skydd mot hatbrott vad gäller sexuell läggning, trosbekännelse, nationellt eller etniskt ursprung och könsöverskridande identitet, men inte för funktionsnedsättning. Detta innebär att våra medlemmar de facto har sämre skydd i angränsande lagstiftning än andra grupper som också omfattas av diskrimineringslagstiftningen. Vi tycker att det är bra och viktigt att utöka skyddet mot diskriminering i diskrimineringslagen men uppmanar att man också ser över även angränsad lagstiftning.

Attention konstaterar att preskriptionstiden för diskrimineringsärenden, för de allra flesta områden, är endast två år. Det är inte helt ovanligt att personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar också har annan problematik så som psykisk ohälsa, beroendeproblematik eller andra sociala problem. Utöver funktionsnedsättningen riskerar denna samsjuklighet att försvåra möjligheten att i tid ta upp och driva ärenden kring diskriminering innan preskriptionstiden går ut. Vi anser därför att preskriptionstiden bör förlängas.

Slutligen vill vi också belysa vikten av att ge stöd och hjälp till individer som utsatts för diskriminering. Många har inte kunskap om diskrimineringsgrunderna eller var man ska vända sig och dessutom saknar många resurser att ta hjälp. Attention har en rådgivningstelefon dit anhöriga kan höra av sig med frågor. Vi ser ett enormt behov av stöd och hjälp, bland annat kring rättsliga frågor, var man kan vända sig och hur man ska gå till väga. Det måste till mer resurser för att stötta individer som har råkat ut för diskriminering att få sin sak provad för möjlighet till upprättelse och ersättning för det som de råkat ut för.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande